

DE KLEINE ALK

contactorgaan Vogelwerkgroep Alkmaar en omstreken

verschijnt vier keer per jaar

Redactie

Tom Damm (06) 42 12 26 10

Arie de Wit

Beeldredactie

Jan Stok jbh.stok@planet.nl

Redactieadres

redactiekleinealk@vwg-alkmaar.nl

Vaste medewerkers

Ofra Carmi

Ruud Costers

Elias den Otter

Hans Cornelissen

Wim Schols

Pierre van der Wielen

Vormgeving (basis)

Peter van Brandwijk

Verspreiding

Connie Wubbels (072) 515 05 61

Peter de Greeuw (072) 561 80 50

Bestuur

Voorzitter

Elias den Otter (06) 57 71 21 23

Secretaris

Loes Staal (06) 21 82 54 20

secretaris@vwg-alkmaar.nl

Penningmeester, ledenadministratie

Francisco Rubio Fernández (06) 54 69

07 84

penningmeester@vwg-alkmaar.nl

Leden

José Tibbe (06) 50 56 68 89

Ereleden

Kees Roobeek, Harry Smit, Jan Stok,

Tom Damm

Voorplaat: Kleine Alk, Frits-Jan Maas

Commissie Natuurbescherming

contactpersoon Rob Struyk

rob.struyk@hotmail.com

Natuurwetenschappelijke Commissie

contactpersoon Harry Smit

smit51@telfort.nl

IJsvogelwerkgroep

contactpersoon Rutger Polder

1815JK232@hetnet.nl

(072) 511 99 39

Roofvogelwerkgroep

contactpersoon Dook Vlugt

d.vlugt@quicknet.nl

(072) 589 77 78

Lid worden

Het lidmaatschap van onze vereniging bedraagt slechts € 20,00 per jaar. Hiervoor ontvangt u vier keer per jaar ons blad De Kleine Alk en bent u van harte welkom op de door ons georganiseerde activiteiten, waaronder lezingen en excursies. Als welkomstgeschenk ontvangt u tevens het boek 'Broedvogels van het stedelijke gebied van Alkmaar' (t.w.v. € 12,50).

Lid wordt u door € 20,00 over te maken op nummer NL25 TRIO 0379 6386 73 t.n.v. VWG Alkmaar e.o. en ook een mail te sturen naar penningmeester@vwg-alkmaar.nl, met uw naam, adres, telefoonnummer en e-mailadres.

Ook adreswijzigingen kunt u doorgeven aan Francisco Rubio.

In dit nummer

pagina 3

Vooraf: van meneer de voorzitter

Elias den Otter

pagina 3

Broedvogels van de Oudorperhout 2023

Rutger Polder

pagina 12

Een inventarisatie van de in Alkmaar broedende
meeuwen en sterns in 2023

Harry Smit

pagina 18

Jaarverslag 2023 IJsvogelwerkgroep Alkmaar e.o.

Rutger Polder

pagina 22

Jubileumweekeinde 13-15 oktober 2023

**Miranda Zutt &
Eduard van Amstel**

pagina 31

De raadselvogel van Wim

Wim Schols

pagina 32

Wetenswaardig? (22)

Ruud Costers

pagina 34

Avi-limericks

Hans Cornelissen

pagina 35

Communicatie & Actualiteiten

Van Het Bestuur

Het Bestuur

pagina 36

Lezingen

Ofra Carmi

pagina 38

Excursienieuws

Elias den Otter

pagina 40

Leukere waarnemingen september t/m half
november 2023

Pierre van der Wielen

pagina 45

Ogrut 72: Tellen met de vogel-vogel

Hans Cornelissen

Kopijsluiting: 1 februari, 1 mei, 1 september, 15 november

Vooraf: van meneer de voorzitter

In de vorige editie schreef ik het glorieuze verhaal over hoe mijn dochtertje Ella elf dagen nadat ze was afgeleverd door de ooievaar haar eerste draaihals mocht zien. Nu is zij zelf veranderd in een draaihals én een draaikont. De eerste weken waren kinderlijk eenvoudig. Nu weten we soms niet waar we het zoeken moeten.

Dit bracht mij op het idee om een beroep te doen op onze leden. We stuurden een formulier rond waarop jullie konden aangeven of je iets zou kunnen bijdragen om onze club nóg mooier te maken. Een paar dagen later opende ik het formulier en was blij verrast: negen reacties, waarvan drie reacties op de vraag wie er interesse heeft in een bestuursfunctie. Hoewel er nog veel taakjes en taken geen vertegenwoordiger hebben gekregen, vond ik het aantal reacties een mooie bevestiging van het feit dat onze club springlevend is. Schroom niet om bij ons aan te kloppen als je zelf nog ideeën hebt om iets op te pakken, want de vereniging maken we samen! Ik zie uit naar volgend jaar waarin we zoveel mogelijk van onze gezamenlijke ambities en dromen kunnen realiseren!

Elias den Otter, voorzitter@vwg-alkmaar.nl

Broedvogels van de Oudorperhout 2023

Rutger Polder

Inleiding

Het in februari aangetreden nieuwe bestuur van de Stichting Oudorperhout heeft gedurende het broedseizoen 6 keer een ronde gemaakt met ambtenaren in verschillende samenstellingen. Ook zijn er al gesprekken geweest met beleidsambtenaren van de gemeente. Hierdoor kwamen de knelpunten eerder aan het licht en kon er soms worden ingegrepen als het nodig was. Enkele onderwerpen:

1. Klachten over ganzen. Met een provinciale ontheffing worden eieren gedompeld in de maanden maart en april. Dit jaar een aantal van 950 eieren. Iets minder dan de vorige twee jaren.

2. De waterhuishouding. Ook dit jaar waren er weer veel problemen mee. De twee zonnepompen werden gesaboteerd en de inlaat vanuit het helofytenfilter zat dicht met rommel en zoetwatermosselen. Gevolg: keiharde weidegrond. Het hoogheemraadschap zal vanaf nu elk voorjaar controleren en schoonmaken indien nodig. De waterkwaliteit lijkt achteruit te gaan vanwege de aanslagen op de waterplanten door zoetwaterkreeften.
3. De handelingen van de twee gebruikers van de weilanden komen regelmatig aan de orde, zoals mesten en maaien. De meest geschikte broedgebiedjes voor weidevogels dreigen geheel overgroeid te raken met Ridderzuring. Het maaisel wordt niet opgeruimd zodat de miljoenen zaden vanzelf worden geplant door de vanaf eind juli aanwezige pinken. Daar zou de gemeente bij moeten ingrijpen!
4. Ook het hondenbeleid en baggeren waren onderwerpen.

Methode van tellen

Alweer voor de 10e keer werd door Hans Schouten, José Tibbe en ondergetekende de inventarisatie van het grootste deel van de Oudorperhout uitgevoerd volgens het Broedvogel Monitoring Project Alle soorten (BMP-A) van Sovon, waarvan de definitie luidt: *“Inventarisatie van alle aanwezige soorten in een telgebied van 10 tot 250 ha. Het wordt minstens 7 (vogelarm gebied) tot 12 maal (zeer vogelrijk gebied) volledig afgewerkt, meestal omstreeks zonsopgang en minstens eenmaal 's nachts.”* Met een tussenpoos van 10-14 dagen.

We zijn gestart op 3 maart, gefocust op de ganzen en de laatste ronde was op 10 juni, iets vroeger dan vorig jaar omdat de meeste weidevogels stil waren. Een aparte telling voor de weidevogels beviel vorig jaar goed zodat die nu ook weer is gedaan op 1 mei (het halve rondje). In totaal zijn er 9,5 rondes gelopen. De avond/nachtronde is gedaan op 7 mei en dat omvatte ook een mereltelling.

De waarnemingen zijn ingevoerd en geüpload met het programma Avimap op de mobiele telefoon en tablet. De gegevens zijn verwerkt via de BMP-autoclustering op de SOVON-website. De meeste rondes zijn met twee personen gedaan.

Resultaten algemeen

In 2022 waren er 49 soorten met 345 territoria. In 2023 zijn 56 soorten geteld met 350 territoria. Een flinke stijging ten opzichte van vorig jaar.

Leuke soorten die we tijdens de tellingen hebben gezien waren op 18 april 2 Zomertaling-mannen en 1 vrouw, op 3 maart 2 Ringmussen en 2 ijsvogels bij een broedwand. Beide soorten bij het volkstuinencomplex, een late Oeverloper en een Bruine Kiekendief op 27 mei, een groep van 7 Kleine Canadese Ganzen, een Dodaars en een Grote Zilverreiger. Tijdens 6 rondes hoorden we de Cetti's zanger tetteren aan de andere kant van de Hoornse Vaart. Het leucistische Waterhoen was er ook nog steeds. Blauwe Reigers lopen er altijd wel rond.

Tot de ronde van 18 april waren er vanzelfsprekend ook Wintertalingen en Watersnippen. Twee paar Kleine Mantelmeeuwen maakten het gebied onveilig in de broedperiode zonder er te broeden.

Resultaten water- en rietvogels

De rietvogels hadden wisselende resultaten. De Knobbelzwaan zat nu wel net in het telgebied. Het aantal Grauwe Ganzen (100 territoria) is veel voor het gebied. Daarnaast waren er ook nog regelmatig Brandganzen en Kleine Canadese Ganzen aanwezig.

Ook dit jaar was het aantal Kokmeeuwen binnen enkele weken drastisch gedaald van 36 naar 10 paar. Mogelijk speelt verstoring een rol. Twee paar

Broedende Nijlgans in knotwilg.

Foto: Rutger Polder

Stormmeeuwen kwamen tot broeden, waarvan zeker een in een knotwilg. Ook Nijlganzen vonden die erg aantrekkelijk. De Visdieven lukten het deze keer wel om tot broeden te komen.

Hieronder alle resultaten van de afgelopen tien jaren.

Water- en rietvogels	2014	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Canadese Gans	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brandgans	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Grauwe Gans	35	19	64	42	58	75	116	116	90	100
Soepgans	0	0	3	4	4	2	7	5	7	3
Knobbelzwaan	1	1	1	0	1	1	0	0	0	1
Nijlgans	3	3	3	3	5	6	5	6	4	5
Bergeend	0	1	1	2	1	1	1	1	0	1
Krakeend	7	4	7	6	7	6	8	11	11	14
Wilde Eend	6	4	11	13	10	13	10	10	10	10
Soepeend	0	0	2	4	3	2	2	3	3	3
Tafeleend	0	0	0	0	1	1	2	1	2	2
Kuifeend	5	5	8	6	4	2	5	10	8	11
Waterral	0	1	0	0	1	2	1	1	0	0
Waterhoen	4	5	6	6	11	7	9	9	9	14
Meerkoet	11	11	6	13	11	14	10	14	14	18
Fuut	1	3	2	2	1	4	3	3	2	4
Kokmeeuw	0	0	1	9	4	1	12	60	38	10
Stormmeeuw	0	1	5	0	0	0	0	1	1	2
Visdief	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1
Roerdomp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Rietzanger	2	2	5	6	2	3	3	2	3	3
Kleine Karekiet	14	9	14	15	15	18	18	13	17	13
Bosrietzanger	0	1	0	2	1	2	4	0	0	1
Blauwborst	2	0	2	0	0	2	2	0	0	0
Rietgors	1	2	2	2	2	3	3	3	3	1
Totaal	93	72	144	136	145	166	222	270	222	218

Het aantal Kuifeendpaartjes is gestegen naar 11. De Bergeend was weer aanwezig en de Tafeleend had dit jaar wederom 2 territoria. Het aantal

Meerkoeten en Waterhoentjes is opvallend gestegen: 18 resp.14. De Rietgors had een dip met 1 paar. Rietzangers deden het goed met drie territoria en de Kleine Karekiet duikelde weer naar beneden en is met 13 territoria weer op het niveau van 2021. Helaas weer geen Blauwborst en Waterral en maar 1 Bosrietzanger. Ronduit spectaculair was de aanwezigheid van een Roerdomp-territorium in het helofytenfilter. Deze werd op 15 mei flink hoempend gehoord maar helaas niet gezien.

Resultaten bos- en struweelvogels

Ondanks het relatief kleine stukje bos en een klein stukje struweel waren hier toch 22 soorten te noteren.

De Winterkoning bleef stabiel met 13 territoria bovenaan staan. We konden drie territoria van Zanglijster noteren. Van de kraaiachtigen was de Gaai weer aanwezig met 1 territorium, Zwarte Kraai met 2 en de Ekster met 5. De IJsvogel hebben we alleen buiten de datumgrenzen kunnen waarnemen en valt dit jaar af. De holenbroeders doen het redelijk met 1 Grote Bonte Specht, 3 Boomkruipers, 7 Koolmezen en 6 Pimpelmezen. De Merel zakte weer wat. De rest van de bos- en struweelvogels blijven redelijk stabiel. De Fitis had weer een territorium, maar de Staartmees helaas niet dit jaar. De nieuwkomer Grasmus van vorig jaar was ook dit jaar weer present. Ook de Sperwer had weer een nest in het boshoekje.

Een grote verrassing was de Koekoek. Vanaf half mei waren die steeds aanwezig met op 10 juni zowaar drie individuen, mogelijk twee dames en een man.

De Sperwer is ook dit jaar weer broedvogel. Foto: Rutger Polder

Bos- en struweelvogels

	2014	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Koekoek	0	0	1	0	1	1	1	1	1	2
Houtduif	7	4	6	7	10	10	8	7	8	7
Sperwer	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
IJsvogel	0	0	1	1	0	1	1	1	0	0
Grote Bonte Specht	0	0	2	1	1	2	2	1	1	1
Groene Specht	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Gaai	2	0	1	1	1	2	0	1	1	1
Ekster	2	2	2	2	4	4	4	3	4	5
Zwarte Kraai	2	1	1	2	2	2	2	1	1	2
Pimpelmees	3	3	5	6	5	6	7	8	9	7
Koolmees	7	6	8	8	10	9	7	9	8	6
Staartmees	1	1	1	1	1	2	1	1	1	0
Fitis	0	1	2	0	3	2	0	0	0	1
Tjiftjaf	3	3	5	5	4	7	6	5	7	6
Zwartkop	4	2	5	5	6	11	6	8	5	6
Tuinfluit	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Braamsluiper	0	0	1	2	1	1	2	1	1	1
Grasmus	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Winterkoning	6	6	12	13	11	10	12	13	13	13
Boomkruiper	2	1	2	1	2	3	2	3	1	3
Zanglijster	0	1	4	3	3	3	1	3	2	3
Merel	8	6	11	9	15	13	11	11	13	10
Roodborst	2	1	1	5	2	5	6	4	2	3
Heggenmus	1	1	4	5	8	6	7	5	2	3
Vink	0	1	2	1	1	1	2	0	2	1
Groenling	0	0	0	2	4	4	6	2	1	2
Totaal	51	41	77	80	96	106	94	88	85	85

Soorten van erven en bebouwing

De Ringmus werd op 3 maart buiten de datumgrenzen aangetroffen en had helaas geen territorium. De Huismus blijktbaar wel, daarvan werd op 27 mei een groep met juvenielen gezien vlak bij het volkstuintcomplex. Spreuw en

Kauw hadden een territorium bij de school. De Putter had 3 territoria. Halsbandparkieten waren regelmatig in beeld maar vooral overvliegend. De Boerenzwaluwen konden worden herleid naar de stal van boer Groot. Deze keer 3 paar. De Huiszwaluwen hadden op 3 juni minimaal een nest in de nok van een huis aan de Molenkade. Helaas ook net buiten het telgebied. De Holenduiven hadden weer een nest in een molen. De Turkse Tortels zijn nu in deze groep opgenomen, vanwege de bebouwingsvoorkeur.

Jammer dat er geen Fazant meer is. Langs de dijk van de Schermer zijn die nog wel te vinden.

Soorten van erven en bebouwing

	2014	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Fazant	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Holenduif	0	1	1	1	1	1	2	1	1	1
Turkse Tortel	1	0	2	1	2	1	2	1	1	1
Halsbandparkiet	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Kauw	7	2	6	6	5	3	2	1	0	1
Boerenzwaluw	0	0	0	0	0	2	2	1	2	3
Spreeuw	1	1	1	0	1	1	1	0	0	1
Ringmus	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Huismus	5	4	4	2	1	2	1	0	0	1
Putter	1	0	0	1	1	2	3	2	1	3
Totaal	15	9	15	11	12	13	13	6	6	11

Weide- en hooilandsorten

Ook nu zagen we vanaf eind maart tot en met april veel weidevogelpaartjes en individuen. De territoria van de Scholekster waren constant. Er zijn in ieder geval twee vrij grote jongen gezien. Hiervan zijn er zeker enkele vliegvlug geworden. Tureluurs leken toe te zijn genomen, maar het resultaat was mager. Er zijn 2 juveniele dieren gezien. Op 20 juni zijn nog alarmerende vogels gezien. De maaidatum is daarom uitgesteld tot 15 juli.

Onze nationale broedvogel de Grutto leek een mooie start te krijgen. Er konden toch nog 7 territoria worden geteld. In de loop van de tijd zagen we steeds minder stellen en van 7 territoria in het begin was er nog 1 op 10 juni. Mogelijk is er 1 juveniel vliegvlug geworden.

Een goed teken, deze Grutto heeft iets te verdedigen.

Foto: Rutger Polder

Weide/hooilandsorten

	2014	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Slobeend	5	4	3	5	7	6	6	5	5	6
Scholekster	3	3	3	4	2	4	3	3	3	3
Kievit	9	13	16	15	12	13	16	22	16	17
Grutto	10	10	12	11	12	11	11	7	5	7
Tureluur	4	3	2	4	4	3	3	2	2	4
Gele Kwikstaart	0	0	1	0	1	0	0	2	0	1
Witte Kwikstaart	0	0	1	1	1	1	2	1	1	1
Totaal	31	33	38	40	39	38	41	42	32	39

De Kievit was stabiel met soms veel jongen in beeld. Het is echter onduidelijk hoeveel vliegvlugge jongen er zijn grootgebracht door de 17 paartjes. Mogelijk maar heel weinig dit jaar. Er stonden gedurende de broedperiode constant een paar Kleine Mantelmeeuwen op de loer.

De Slobeenden doen het heel goed met 6 territoria. Ook hadden Witte kwikstaart en Gele kwikstaart een territorium, de Witte mogelijk bij Molen C.

Tijdens de avondtelling zagen we 3 katten. Al met al een zorgelijke ontwikkeling die misschien alleen tot staan gebracht kan worden door een optimalisering van het gebied middels een hogere waterstand tijdens het broedseizoen en een beter hooilandenbeheer zonder verstoringen.

Rutger Polder, 1815jk232@hetnet.nl

Broedbestand van de Slobeend blijft stabiel.

Foto: Rutger Polder

Een inventarisatie van de in Alkmaar broedende meeuwen en sterns in 2023

Harry Smit

Inleiding

Van oudsher broedden in de duinen van Schoorl grote aantallen meeuwen. Begin jaren tachtig was de kolonie Stormmeeuwen met 6000 paar een van de grootste in Europa. In de duinen van Schoorl broedden ook Kleine Mantelmeeuwen en Zilvermeeuwen, met maxima van respectievelijk 1200 en 3548 paar (Woutersen 1994). Met de komst van de Vos veranderde dit drastisch en verdwenen de meeuwen uit de duinen als broedvogel.

Een deel van de meeuwen zocht zijn heil in het stedelijke gebied. Aanvankelijk broedden ze vooral op bedrijventerreinen, zowel op daken als op de grond. Waarschijnlijk door verstoring en vervolging gingen meeuwen meer en meer in woonwijken broeden. Daar broeden ze vaak solitair.

In Alkmaar broedende meeuwen worden al vanaf 1994 door de Vogelwerkgroep geteld. Vervolgtellingen vonden plaats in 2004, 2009, 2013 en 2018 (Smit 2018). Daarnaast zijn er in opdracht van de gemeente Alkmaar door Buijs Eco Consult B.V. in 2021 en 2022 broedvogelinventarisaties gedaan (Buijs 2023). In 2023 zijn in samenwerking met Buijs Eco Consult de stadse meeuwen van Alkmaar opnieuw geteld. De resultaten worden in dit artikel gepubliceerd.

Methodiek

Voor het tellen van meeuwen zijn de richtlijnen van Vergeer *et al.* (2023) gevolgd. Naast meeuwen werden ook nesten van Visdief en Scholekster genoteerd, maar die van de laatste soort maken geen onderdeel uit van dit verslag.

In Smit (2018) is een overzicht gegeven hoe en waarvandaan de kolonies geteld werden. In grote lijnen is dit in 2023 ook gedaan. Ook in 2023 was er een grote steiger beschikbaar bij de Grote Kerk (ook bekend als de Sint Laurenskerk) waar vandaan de Binnenstad geteld kon worden. Een deel van de Binnenstad, nl. Theater de Vest, was niet zichtbaar vanaf deze steiger en is geteld vanaf een hoge flat in Overstad. Voorts is geteld aan de hand van foto's gemaakt met een drone van Held Drone-Service op bedrijventerreinen Viaanse Molen, Alkmaar Noord, Beverkoog, Oudorp en Overdie. Als laatste zijn tellingen gedaan met een hoogwerker op een kleine vrachtwagen op

bedrijventerreinen Boekelermeer, Overdie, Oudorp, Beverkoog en IJsbahn de Meent. Een verhuurbedrijf van hoogwerkers op bedrijventerrein Oudorp was zo vriendelijk een kleine hoogwerker ter beschikking te stellen zodat het dak tegenover het bedrijf aan de Louis Pasteurstraat geteld kon worden.

Nesten zijn digitaal verwerkt met de app Avimap van Sovon. Op verzoek van de Vogelwerkgroep Alkmaar is door Sovon voor Stormmeeuw, Kleine Mantelmeeuw, Zilvermeeuw en Vissdief een telgebied gemaakt van heel Alkmaar om meeuwen te kunnen registreren die buiten de bekende kolonies broeden.

Resultaten

De foto's gemaakt met de drone hadden niet voldoende scherpte om Stormmeeuw en Zilvermeeuw te onderscheiden. Deze twee meeuwen broeden niet door elkaar, en altijd was bekend welke meeuwensoort op het desbetreffende dak broedde. Het gebruik van de hoogwerker op een kleine vrachtwagen leverde goede resultaten op. De vrachtwagen mag bestuurd worden met een BE-rijbewijs, is snel ter plekke en operationeel en niet al te duur (minder dan de huur van een drone). Dit is m.i. de beste methode om op daken broedende meeuwen te tellen. Goede resultaten leverden ook een dakbezoek op van een

Solitair broedende Stormmeeuw op de kas in Hortus Alkmaar. Foto: Jan Stok

bedrijf bij station Alkmaar-Noord, evenals tellingen met een telescoop vanuit hoge flats.

In tabel 1 zijn de resultaten opgenomen van de tellingen in 2023.

Tabel 1. Overzicht van in Alkmaar broedende meeuwen per telgebied in 2023. SM = Stormmeeuw, ZM = Zilvermeeuw, KIM = Kleine Mantelmeeuw, ZkM = Zwartkopmeeuw, Vd = Visdief.

	SM	ZM	KIM	ZkM	Vd
Binnenstad	2	16	16		
Spoorbuurt + Zocherbuurt	6	0	16		
Oudorp	0	10	50		
Emmakwartier	0	1	2		
PCC en omgeving	23	44	27		
Kooimeer	26		8		
Bedrijventerrein Huiswaard	5	16	27		
Bedrijventerrein Overdie	19	7	11		6
Bedrijventerrein Oudorp	118	101	140	1	
Bedrijventerrein Beverkoog	35	4	23		
Bedrijventerrein Westvleugel	17				
Bedrijventerrein Viaanse Molen	7	4	8		
NS-station Alkmaar N e.o.	44	2	3		
Bedrijventerrein Laanenderweg	2	5	1		
Bedrijventerrein Boekelermeer	57	11	36		39
NW Ziekenhuis		6	28		
Overig Alkmaar	126	41	33		
Totaal	487	268	429	1	45

Met 360 paar broedende meeuwen is bedrijventerrein Oudorp veruit het belangrijkste broedgebied in Alkmaar. Veel Stormmeeuwen zijn in 2023 buiten de bekende gebieden als broedvogel aangetroffen. Vooral in het noorden van

Alkmaar broedden flinke aantallen Stormmeeuwen. Tussen de IJsbahn en de camping van Alkmaar werden bijna 70 nesten van Stormmeeuwen geteld. Daarnaast broedden veel Stormmeeuwen solitair, vooral in dakgoten in woonwijken. Van de Zwartkopmeeuw is in 2023 een nest met een jong gevonden op een dak in bedrijventerrein Oudorp. In 2013 zijn drie territoria van de Zwartkopmeeuw vastgesteld, maar nestvondsten zijn toen niet gedaan.

In Tabel 2 zijn de aantallen meeuwen en sterns per jaar weergegeven. De aantallen tot en met 2013 zijn afkomstig van Smit *et al.* (2015), die van 2018 uit Smit (2018) en de aantallen van 2021 en 2022 uit Buijs (2023). De Visdief is niet in alle jaren geteld.

Jonge Kleine Mantelmeeuwen.

Foto: Rob Struyk

Tabel 2. Aantallen in Alkmaar broedende meeuwen en sterns in de periode 1984-2023.

	1984	1994	2004	2009	2013	2018	2021	2022	2023
Stormmeeuw	0	258	533	463	491	333	456	447	487
Kleine Mantelmeeuw	0	13	38	240	238	316	580	637	429
Zilvermeeuw	0	68	228	353	159	111	133	137	268
Visdief	0	0	6		9	19			45
Totaal	0	339	805	1056	897	779	1169	1221	1229

Opvallend is dat het aantal Zilvermeeuwen in Alkmaar in 2023 toegenomen is, terwijl de soort landelijk achteruitgaat (Boele *et al.* 2022). De Kleine Mantelmeeuw neemt landelijk sinds 2010 af, met zo'n 2% per jaar (Boele *et al.* 2022). Tot 2022 nam de Kleine Mantelmeeuw in Alkmaar toe, maar nu lijkt zich een achteruitgang af te tekenen. De aantallen Stormmeeuwen fluctueren de laatste 20 jaar tussen de 447 en 533 paar, met uitzondering van 2018, toen slechts 333 paar Stormmeeuwen geteld werden. Landelijk neemt de Stormmeeuw al jarenlang in aantal af, maar de laatste tijd lijkt sprake van een stabilisatie (Boele *et al.* 2022). De landelijke aantallen werden in 2021

De Visdief gaat ook het dak op.

Foto: Rob Struyk

geschat op 2900-3400 paar. In Alkmaar broedt dus een substantieel deel van de Nederlandse populatie. Het aantal op daken broedende Visdieven is in 2023 toegenomen, het grootste deel hiervan broedde op het bedrijventerrein Boekelermeer. In voorgaande jaren broedde op dit bedrijventerrein nog een deel van de Visdieven op de grond, maar omdat vrijwel alle rudere terreintjes nu bebouwd zijn, hebben zij hun heil op het dak gezocht.

Dankzegging

De tellingen in 2023 werden verricht door Roland-Jan Buijs, Tom Damm, Harry Smit, Dook Vlucht en Jeroen van Wetten.

Literatuur

Boele A, Van Bruggen J, Goffin B, Kavelaars M, Koffijberg K, Vergeer JW & Van der Meij T. 2022. Broedvogels in Nederland in 2021. Sovon-rapport 2022/59. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Buijs RJ 2023. Rapportage meeuwen Alkmaar 2022. Rapport Buijs Eco Consult, Hoogerheide, 32 pp.

Smit H 2018. Urbane meeuwen in het werkgebied van de Vogelwerkgroep Alkmaar. De Kleine Alk 36(3): 4-11.

Smit H, Platteeuw M & Damm T 2015. Broedvogels van het stedelijke gebied van Alkmaar. Resultaten van 2013-2014 vergeleken met drie voorgaande inventarisaties. Bijzondere Uitgave van De Kleine Alk, Vogelwerkgroep Alkmaar e.o., 140 pp.

Vergeer JW, Boele A, Van Bruggen J & Turnhout C 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogelmonitoring Project en kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Woutersen K 1994. Heden, verleden en toekomst van de meeuwen in de Kop van Noord-Holland. De Kleine Alk 12(1): 5-42, bijlage I-IX.

Harry Smit, smit51@telfort.nl

Jaarverslag 2023 IJsvogelwerkgroep Alkmaar e.o.

Rutger Polder

Weer

Met een gemiddelde temperatuur in december t/m februari van 5,1°C tegen 3,9°C normaal was de winter zacht. Alleen in december kon een paar dagen worden geschaatst maar rond 31 december werd het in Arcen maar liefst 17,6°C. Ook de dagen erna bleef het zeer zacht. De eerste tien dagen van januari verliepen in De Bilt recordzacht met een gemiddelde temperatuur van 9,3°C. Halverwege januari werd het tijdelijk weer wat kouder. Februari begon ook zacht, maar van 6 tot en met 9 februari was het vrij koud. Halverwege de maand werd het in een zuidelijke stroming zacht en zonnig weer met in het zuiden van het land lokaal 15°C.

Er waren iets minder vorstdagen dan normaal en de hoeveelheid neerslag deze winter lag met landelijk gemiddeld 208 millimeter neerslag rond het langjarig gemiddelde van 204 millimeter. Met landelijk gemiddeld 237 uren zon tegen een langjarig gemiddelde van 218 uur was de winter iets zonniger dan normaal. Storm hadden we deze winter niet. In Noord-Holland viel alleen op 10 maart sneeuw; een happening die buiten de meteorologische winterperiode valt (dec.-feb.).

Jonge IJsvogel bij Hortus Alkmaar.

Foto: Rutger Polder

Werkzaamheden

Door de werkgroep zijn dit voorjaar alleen controlerende werkzaamheden gedaan. In navolging van IJsvogelwerkgroep Alkmaar zijn ook bij diverse particulieren in Noord-Holland wanden gemaakt.

Resultaat

Alkmaar: in de Oosterhout, de Rekerhout en bij Hortus Alkmaar is in ieder geval gebroed. Op de Hortus is minimaal drie keer met succes gebroed. Op 18 augustus vlogen de laatste jongen uit. Net buiten de datumgrenzen begin maart waren ook in de Oudorperhout twee IJsvogels aan het baltsen. Later zijn die niet meer waargenomen. Ook in de Egmonderhout werden van tijd tot tijd IJsvogels gezien maar niet binnen de datumgrenzen.

Bergen: Er zijn geen broedresultaten gemeld.

Heiloo: in plan Oost was een territorium. Deze plek is zeer storingsgevoelig en of er succesvol is gebroed is niet bekend.

Heerhugowaard: een broedpaar in het Schoutenbosje.

Langedijk: in het Oosterdel achter de Roerdomp is in ieder geval gebroed.

Egmond Binnen: in de tuin van Cees Baart is in ieder geval gebroed en er zijn 3 nesten grootgebracht, met respectievelijk 7, 6 en 6 jongen.

Rustenburg: 1 territorium.

IJsvogel met jonge snoek in de tuin van Cees Baart.

Foto: Rutger Polder

Hiermee komt het aantal op 8 territoria waarvan er in ieder geval 3 met zekerheid jongen hebben grootgebracht. Vlak buiten ons werkgebied in Limmen is in een particuliere tuin ook gebroed.

Noord-Holland

Het aantal geldige waarnemingen van IJsvogel in Noord-Holland tussen 20 maart en 15 mei 2022 was 425, waarvan 35 meldingen in onze regio. Dit jaar waren er 678 meldingen in NH waarvan maar 33 in ons werkgebied. Er wordt dus erg weinig waargenomen of gemeld. De meeste meldingen kwamen van de Hortus, uit Heiloo-oost, enkele uit het Noord-Hollands Duin-

Omgevallen boom met kluit in de Kleimeer.

Foto: Rutger Polder

reservaat, uit Heerhugowaard en twee meldingen bij de plas ten zuiden van Rustenburg. Hier zag ik buiten de datumgrenzen ook een IJsvogel. Dit ligt precies binnen de grens van ons werkgebied.

Overigens is de zomerstorm Poly misschien wel heel goed geweest voor IJsvogels. Overal liggen nog steeds grote bomen met wortelkluiten om. Een mooie kans als die blijven liggen.

Op de vinkenbaan in Castricum waren dit jaar 19 IJsvogels geringd; in 2022 waren dat er 14 en in 2021 maar 3 (med. L. Knijnsberg).

Jelle Harder meldt voor de regio Vechtstreek 71 paar IJsvogels waarvan 69 paar in de ijsvogelwanden. In 2022 waren dat 54 paar. Jelle stopt als coördinator voor SOVON te Noord-Holland. Zijn opvolger is Jan Jongejans in Amsterdam.

Aan de hand van de resultaten kom ik tot onderstaande reeks, die alweer 24 jaar beslaat. *Red.: de totale tabel past niet horizontaal in De Kleine Alk en daarom zijn de eerste twee jaren weggelaten.*

Overzicht territoria/broedparen per gemeente vanaf 2002 tot en met 2023. A = Alkmaar, B/E = Bergen/Egmond, Hl = Heiloo, Hw = Heerhugowaard, L = Langedijk, O/R = Obdam/Rustenburg.

Gem.	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
A	1	1	1	1	1	2	5	3	1	2	1	2	3?	5	9	13	0	6	6	4	3	3
Hl	1	1	1	1	1	1	1			1				1	4	5	1	1	2	1	1	1
B/E					2	1	1	1	1	1	1	1?	1	5	6	5	0	1	4	2	2	1
Hw				1	1	3	5	2	2	1			1?	4	3	2	0	1	2	0	0	1
L					2	2	2			2	1	1	2	4	3	4	1	1	3	0	0	1
O/R							1	1	?					1	1	2	0			0	0	1
Totaal	2	3	3	4	8	10	17	7	5	7	3	4?	8?	22	29	34	2	10	17	7	6	8

Graag wil ik eenieder wederom hartelijk bedanken voor het doorgeven van waarnemingen, het monitoren en het insturen van foto's.

IJsvogelwerkgroep Alkmaar e.o., Rutger Polder, 1815jk232@hetnet.nl

Jubileumweekeinde 13-15 oktober 2023

Miranda Zutt & Eduard van Amstel

Ter gelegenheid van het jubileumjaar van de Vogelwerkgroep Alkmaar e.o. werd er een speciaal zeevogelweekeinde georganiseerd in samenwerking met Marko van Oudenaarde van Delta safari.

Vrijdag 13 oktober - door Miranda Zutt

17 deelnemers vertrokken in meerdere auto's rond 9 uur uit Alkmaar e.o. om elkaar uiteindelijk bij de Noordkant van de Brouwersdam te treffen. Daar aangekomen vlogen er met grote regelmaat groepen *Vinken* en *Sijzen* over richting Zuid. De vogeltrek blijft keer op keer weer imponerend! En een mooie start van dit weekeinde!

Op zee was het rustig. We zagen een eerste *Alk* dobberen en verder wat *Steenlopers*, *Scholeksters* en hongerige jonge meeuwen.

Na een plasstop reden we door naar de spuisluis van de Brouwersdam. Hier zwommen verschillende groepjes *Alken*. Het was al in het nieuws geweest dat er veel dode *Zeekoeten* waren aangespoeld, waarschijnlijk door voedselgebrek. De *Alken* die hier rondzwommen zagen er redelijk fit uit. Verder scharrelden er tussen de stenen *Scholeksters*, *Steenlopers*, een enkele *Paarse Strandloper* en een *Wulp*. Vier *Grijze Zeehonden* en wat *Aalscholvers* lieten zich zien en fotograferen.

Grijze Zeehonden bij de Brouwersdam.

Foto: Miranda Zutt-van der Made

Een aantal deelnemers had de wens uitgesproken om op zoek te gaan naar de *Grote Grijze Snip* die bij Colijnsplaat was gezien. Daar aangekomen zagen we *Slobeenden*, *Wintertalingen* maar de snip bleek net naar achter te zijn gevlogen. De vlotste deelnemers zagen hem nog even scharrelen, de rest moest het doen met een heen en weer vliegende *Grote Grijze Snip* die uiteindelijk achter de dijk verdween. We zijn nog even omgereden in de hoop hem nog op te pikken. Het was echter gaan regenen en niet iedereen zag de wandeling naar de kust zitten. Degene die het wel deden hoorden onderweg de *Cetti's Zanger* roepen en zagen een grote groep *Zilverplevieren*, *Blauwe Reiger*, *Scholekster*, *Bonte Strandloper* en *Tureluur*.

Plompe Toren

Door naar de Plompe Toren en de Koudekerksche inlaag met onderweg in de slootjes af en toe een *Kleine Zilverreiger*, *Buizerd* op paaltjes en biddende *Torenvalken*.

De binnendijkse watertjes en slikken met Roodachtige Zeekraal waren echter erg leeg. We deden ons best, maar kwamen niet heel veel verder dan *Wulp*, *Lepelaars*, *Slobeenden*, *Bergeend*, *Watersnip* en *Groenpootruiter*. Buitendijks zwommen regelmatig *Alken* langs, zelfs een groep van ruim 50

Speuren naar vogels bij de Koudekerksche Inlaag.

Foto: Miranda Zutt-van der Made

stuks! Ook een *Bruinvis* kwam een paar keer kort met zijn rugvin boven water.

Onderweg naar onze overnachtingsplaats bij Domburg stopten we nog even op een akker vol met *Vinken*.

We kwamen aan het eind van de middag aan bij het hostel dat een waar kasteel bleek te zijn! De kamers werden verdeeld en iedereen dumpte zijn bagage om voor het eten nog even een rondje in de omgeving te lopen. José trakteerde ons op overheerlijke brownie waardoor we er nog even tegen konden tot het diner! Al snel kwamen we op het strand maar het was er erg leeg. In het bos konden we nog wat soorten bijschrijven: *Startmees*, *Koolmees*, *Pimpelmees*, *Groene Specht*, *Boomkruiper* en *Vuurgoudhaan*. Volgens Hans zouden we dit weekeinde niet meer dan 110 soorten zien, volgens Elias meer, dus ieder soort telt dan!

Het begon steeds harder te regenen, dus snel terug naar het kasteel! Na het diner was het tijd om de balans op te maken en kwamen we uit op 76 soorten.

Ons prachtige onderkomen in Domburg.

Foto: Miranda Zutt-van der Made

Zaterdag 14 oktober - door Miranda Zutt

We zitten allemaal keurig om 8 uur aan het ontbijt (eerder bleek helaas niet mogelijk) en smeren meteen een lunchpakket.

Het is gisteravond gaan waaien en regenen maar vanmorgen is het droog. De temperatuur is echter behoorlijk gekelderd! Liepen we gister nog in zomerjas/vest, nu heb je echt een winterjas nodig en baal ik dat ik handschoenen heb vergeten mee te nemen.

Om 9 uur rijden de eerste auto's richting de telpost van Westkapelle. Rondom de beschutting van kruisvormige schuttingen staan al veel tellers op elkaar gepakt. Niet zo gek want de windrichting en kracht is met NW6 spannend. Geërgerde blikken en het ontbreken van enige beschutting doet het grootste deel van de groep besluiten om met de auto naar de voet van de dijk te rijden om daar achter de auto wat beschutting te vinden. *Jan van Genten* vliegen in verschillende kleden regelmatig langs, ook lekker dichtbij! Regelmatig zien we een *Kleine Jager* voorbij komen, zowel adulte als juveniele vogels (dagtotaal 8.00-19.00 100 exx.). Groot is de opwinding als een adulte *Middelste Jager lichte fase* redelijk dichtbij langs komt. De twee *Kleinste Jagers* die langskomen in de tijd dat wij aanwezig zijn hebben de deelnemers bij de auto's helaas gemist (30 exx. dagtotaal). Net als de *Grauwe* en *Noordse Pijlstormvogel* en een erg verre *Vorkstaartmeeuw* die door sommige VWG'ers bij het scherm wel worden opgepikt. Zij missen

Zetrekten bij Westkapelle: met z'n allen achter de kleinste auto.

Foto: Miranda Zutt-van der Made

echter wel de zeer welkome warme koffie en thee die Marko heeft meegebracht.

Regelmatig vliegen er *Grote Sterns* langs, maar ook wat *Visdieven* en één *Dwergstern*. Af en toe komen er wat kleine groepjes *Rotganzen* langsvliegen en kleine aantallen *Zwarte Zee-eend*, *Slobeend* en *Alk*.

Al met al een vermakelijke ochtend, maar niet zo specta-

Het hele weekeinde zagen we regelmatig Alken.

Foto: Eduard van Amstel

culair als we hadden verwacht. Inmiddels is ook duidelijk dat de golfhoogte van 180 cm die voor zondag is voorspeld te hoog is om de vaartocht die dag door te laten gaan. Erg jammer, maar het is niet anders.

Rond 12 uur zakt de trek wat in en rijden we richting Neeltje Jans waar de trekvogels op het smalste punt overvliegen en er spannende bosjes te kloppen zijn. We lunchen er eerst even en constateren dat de trek zoals we die gister zagen met grote groepen *Vinken* en *Sijzen* behoorlijk is ingezakt. Onze hoop is dan ook gevestigd op de bosjes. In de buitenhaven dobbert een erg zielige *Zeekoet*, de enige die we dit weekeinde zien. De groepjes *Alken* zien er fitter uit en foerageren en poetsen. Het is stil in de bosjes. Een *Goudhaantje* laat zich horen en mooi fotograferen en we zien en horen wat mezen. Een deel van de groep loopt door en kan nog *Grote Bonte Specht*, *Kneu*, *Kramsvogel* en *Sperwer* noteren. Langzaam loopt de lijst met waarnemingen toch op.

Dit Goudhaantje liet zich gewillig fotograferen.

Foto: Eduard van Amstel

Bij de auto kunnen we genieten van drie *Alken* die zich mooi laten zien en fotograferen.

De Vogelboulevard

Aan de zuidkust van Schouwen-Duiveland werd tussen 1991 en 2014 Plan Tureluur aangelegd. Om het natuurgebied aan te leggen werd van de landbouwgrond de voedselrijke toplaag verwijderd. Het geheel beslaat meer dan 1000 hectare en is onderdeel van Nationaal Park Oosterschelde. Het wordt ook wel de vogelboulevard genoemd en waarom dat zo is kwamen we al snel achter bij een bezoek aan het kijkscherm langs de Slikweg. Enorme wolken *Zilverplevieren* stegen met regelmaat op als een *Slechtvalk* voorbij kwam. Er zaten ook veel *Smienten*, *Wintertalingen*, *Slobeenden*, wat *Lepelaars*, *Bontbekplevieren*, *Tureluurs* en *Wulpen*.

Bij het verplaatsen naar de volgende locatie splitste de groep in tweeën. De meeste auto's volgden Marko naar een parkeerplaats aan de Hoosjesweg terwijl een paar andere auto's blind de voor de VWG gebruikelijke Inlaagweg opzochten. Ik hoorde bij de laatste groep en we zagen o.a. *Kemphaan*, *Watersnip*, *Pijlstaart*, *Zwarte Zwaan*, *Lepelaars* en verschillende *Kleine Zilverreigers*. De andere groep genoot wederom van enorme groepen *Zilverplevieren* maar ook *Rosse Grutto's* en *Wulpen*. Een enkele *Grutto* liet zich horen en hier zaten twee *Zwarte Zwanen*.

Kijkwand langs de Slikweg.

Foto: Miranda Zutt-van der Made

Uiteindelijk kwamen de twee wegen en dus ook de twee groepen weer bij elkaar. Een groepje van negen *Geoorde Futen* en een *Dodaars* trokken onze aandacht. Een erg scherpe Hans dacht een groep *Middelste Zaagbekken* te herkennen. Niet iedereen was meteen overtuigd, maar eenmaal wat dichterbij klopte het toch echt en konden we er 33 bijschrijven. We genoten nog even van de grote groepen vogels voor we terugkeerden naar ons kasteel. Na het avondeten werd de balans opgemaakt en tikten we de 112 soorten aan. Daarmee passeerden we de zo gewenste grens van 110 soorten van Elias en Hans.

Zondag 15 oktober - door Eduard van Amstel

De laatste dag al weer van het weekend. Net als de voorgaande dag gingen we rond 8:00 aan het ontbijt. Omdat de boottocht, die gepland stond voor zondag, niet doorging konden we min of meer uitslapen. Was de boottocht wel doorgegaan dan zouden we rond 7:30 al zijn vertrokken uit de haven en dat had bij sommigen wellicht voor wat uitdagingen gezorgd. Her en der werden wat boterhammen of stukken fruit veiliggesteld voor de lunch 🍞.

Westkapelle

De eerste stop van vandaag was de telpost bij Westkapelle. Vanaf de hostel was het een klein kwartiertje rijden dus even na negenen waren we weer present op de dezelfde plek als de dag ervoor. We stonden onder aan de dijk en niet op de dijk, waar het best druk was met vogelaars en fotografen.

De wind was nog iets harder dan de dag ervoor en noordwest, dus er was goede kans op mooie soorten. Gezien de wind en de temperatuur verscholen we ons als groep toch achter de tactisch opgestelde auto's. Sommigen bleven in de auto zitten, wat op die plek toch zeker ook een goede optie is.

We stonden amper op onze plek toen er direct een tweetal jagers ter hoogte van de branding vlogen. Er volgde enige discussie over *Grote of*

Een juveniele Middelste Jager was prachtig te zien.
Foto: Eduard van Amstel

Middelste Jager, de ander was kleiner en een *Kleine Jager*. De tellers op de telpost maakten er twee *Kleine Jagers* van. In zo'n geval kunnen we dan achteraf zeggen: "Gelukkig hebben we de foto's nog". Het bleek te gaan om een juveniele *Middelste Jager*. Een mooie start van dag!

Menig vogelaar heeft een wenssoort voor een trip als deze. Hans Cornelissen had een duidelijke voorkeur voor de Vale Stormvogeltjes, maar die hebben we helaas niet gezien. Wel zagen we regelmatig groepjes *Rotganzen* (465 tussen 7.30 en 12.00 uur) en steltjes (meestal *Bonte Strandlopers*) voorbij zoeven. Een stuk minder zeldzaam dan de vaaltjes natuurlijk. Tussen de vele *Zilvermeeuwen* en *Kleine Mantelmeeuwen* ter plaatse vloog een *Geelpootmeeuw*. Ook vlogen er regelmatig *Dwergmeeuwjes* langs (108 totaal die ochtend).

Tegen half elf was er grote opwindning, we werden verrast door een *Kleinste jager*! Deze is toch vrij uniek te noemen. Mooi om te zien dat vanuit de groep die op de dijk stond er een flink aantal de dijk afrende om hier een foto van te maken. Een echt hoogtepunt van deze ochtend!

Uiteraard zagen we ook nog veel *Jan-van-Genten* voorbij komen. De echt volwassen exemplaren vlogen redelijk ver op zee maar waren door de zon toch goed te zien. Het wit blonk echt uit, ook op die afstand. Door de brandig vlogen toch de meer juveniele en eerste/tweedejaars exemplaren. Op één moment vloog er een groep van vier stuks langs ons. Er werden er die ochtend totaal 890 gezien op de telpost. Twee keer vloog er een *Roodkeel-duiker* langs.

Het kon niet op toen we ook nog *Vorkstaartmeeuw* zagen! Er was wel enige verwarring want de aanwijzingen waar de vogel vloog weken af. We kwamen er net te laat achter dat het om twee verschillende exemplaren ging!

Er vlogen veel Jan-van-Genten langs, soms door de brandig.

Foto: Eduard van Amstel

Colijnsplaat

Rond 12:00 vertrokken we naar Colijnsplaat, de plek waar we vrijdag de *Grote Grijs Snip* hadden gezien. Deze was nog niet door iedereen echt goed in beeld geweest, dus we hoopten op een nieuwe ontmoeting.

Op deze plek kan je een stuk over een binnendijk lopen met aan het einde daarvan mooi zicht op een stuk wad. Een kleine groep ging vooruit, de anderen liepen hier wat achteraan. We zagen een *Waterpieper* zitten bij één van de watertjes langs de dijk, mogelijk zelfs twee. Langs de dijk stond ook een mooie rietkraag. Diverse *Baardmannetjes* hebben we gehoord en gezien. Ondanks de wind waren ze toch best actief te noemen.

Op een gegeven moment stond de hele groep aan het einde van de dijk en keken we uit over het wad, het was redelijk eb. Er stond een grote groep met voornamelijk *Wulpen* en *Tureluurs*. Op zee zeilde een enkele boot en er was een regenboog te zien. Deze regenboog kondigde aan wat er komen zou. Een flinke bui overviel ons tijdens het teruglopen naar de auto's. Gelukkig hadden we de wind in de rug . Vlakbij de auto zagen we nog een mooi mannetje *Pijlstaart* tegen de rietkraag.

Terugweg

We vertrokken rond 14:00 naar de spuisluis bij de Brouwerdam. Het was opvallend rustig met de vogels. Er stond wel een grote groep *Scholeksters* met daartussen verscholen de *Steenlopers* die ook niet mogen ontbreken. Verder was er nog een enkele *Alk* te zien.

Rond de klok van drieën sloten we af bij de vis / patat kraam. Een kleine groep was daar al neergestreken om zich te goed te doen aan fijne maaltijd. Marko van Delta Safari werd met applaus bedankt voor de enorm goed georganiseerde reis.

De teller eindigde dit weekeinde op 118 soorten.

Eenieder die dit weekeinde mee was heeft genoten van een gezellig weekeinde met de nodige leuke soorten, de mooie landschappen en het overnachten in een heus kasteel. Elias en Marko heel erg bedankt voor de top organisatie!

**Miranda Zutt, zuttmade@quicknet.nl &
Eduard van Amstel, evamstel@icloud.com**

De raadselvogel van Wim.

Illustratie: Wim Schols

Wetenswaardig? (22)

1. Vroeger zag je een **Ooievaar** in de wei staan omdat hij dat wilde, tegenwoordig staat er een **Ooievaar** in de wei omdat wij dat willen.” Men

spreekt bij herintroductie van “wensnatuur”, “maakbare natuur” of zelfs “tuinieren met dieren” (NRC Handelsblad, 3 juni 2023).

2. In Nedersaksen bracht een paar **Zeearenden** in de broedseizoenen 2015-18 tenminste 42 jonge **Buizerds** naar hun horst waarvan er 21 bij aankomst nog leefden. Twee zouden zowaar uitvliegen, de overige dienden als voer voor de eigen jongen (Limosa 2023, nr.2).

3. **Noordse Sterns** maken hun jaarlijkse negentigduizend kilometer lange reis om zich rond beide polen te verzekeren van het meeste daglicht van alle schepselen op aarde (NRC Handelsblad, 25 april 2023).

4. Een **Dwergstern** van 22 jaar oud, als pullus geringd in het Haringvliet in 2001, broedde in 2022 op de Marker Wadden en werd daar in 2023 teruggezien (Puur Natuur 2023, herfst 2023).

5. Een **Stadsduif** poept gemiddeld 14 kilogram per jaar. De soort neemt in aantal af, onder andere door predatie van **Havik** en **Slechtvalk** (Sovon-Nieuws 2023, nr.2).

6. Een **Steenuil** kan een **Houtduif** de baas. Soms blijft deze prooi steken in de opening van de nestkast (Vogels 2023, nr.3).

7. Uit kleurring- en geolocator-onderzoek blijkt dat **Grote Piepers** die in Zuidwest-Europa overwinteren niet verdwaald zijn maar dat zij een nieuw ontstane trekroute en overwinteringsgebied hebben gevonden. Dit werpt een ander licht op de rol van dwaalgasten in het algemeen (Limosa 2023, nr.2).

Dwergsterns, De Putten, 30 april 2022.

Foto: Ruud Costers

8. Buiten de broedperiode bezetten vrouwtjes **Roodborsten** een eigen territorium dat zij zingend verdedigen tegen soortgenoten (Sovon-Nieuws 2023, nr.2).

9. Ben jij een splitter of een lumpert? De eerste wil een oersoort zoveel mogelijk opsplitsen en de ander is een verwoede aanhanger van het samengevoegd houden. Dankzij de door de Nederlandse Ornithologische Unie vastgestelde splitsing onderkennen wij (alleen) in Nederland vijf soorten **Gele Kwikstaarten** (Vogels 2023, nr.3).

Roodborst, NHD-Terrein Bakkum, 23 maart 2020.

Foto: Ruud Costers

10. De legendarische natuuronderwijzers Eli Heimans en Jac. P. Thijsse waren er al van overtuigd dat het verblijven in de natuur goed is voor de mens en hem gelukkiger en gezonder maakt (Natura 2023 nr.2).

11. De ene mens geniet door iedere vogel op naam te brengen en de ander, die niet één vogel bij naam kan noemen, geniet net zo hard (Roots, mei 2023).

12. Weemoed naar de aloude Hondsbossche en Pettemer Zeewering? Kijk op <https://youtu.be/FgUtXmqm1Do>

13. Het gevaar is groot dat met het vorderen van de leeftijd waarnemingsreeksen beïnvloed worden door de achteruitgang van gezicht, gehoor, geheugen en opmerkingsgave (NRC Handelsblad, 24 juni 2023).

14. De natuur is net zoveel eigendom van de mens als van bijvoorbeeld een vlinder of een boom. We moeten de aarde samen delen (Noordhollands Dagblad, 19 augustus 2023).

15. PWN wil in het IJsselmeer bij Andijk drie spaarbekkens en een nieuw natuurgebied ter grootte van 250 hectare aanleggen. De buitendijk met uitzicht op de rietmoerassen wordt voor een groot deel toegankelijk gemaakt (Landschap Noord-Holland 2023, nr.3).

16. Van de 46.755 bekende soorten gewervelde dieren op aarde exploiteert de mens er 31 procent. Daarvan dient iets meer dan de helft als voedsel. Vergeleken met grote roofdieren die niet heel kieskeurig zijn in hun prooi-keuze, bejaagt de mens tot wel 300 keer zoveel soorten (NRC Handelsblad, 1 juli 2023).

Verzameld door Ruud Costers, ruudcosters27@gmail.com

Avi-limericks

Twee Camperduinse Pijlen
die konden maar zwakjes keilen.
Maar alles went
als een Jan-van-Gent
je leert hoe je krachtig moet zeilen.

Een Pettemer Kleinste Jager
vond zichzelf bepaald te mager.
Moe van het roven,
en zeeën af sloven,
kocht hij nu zijn steak bij de slager.

Een Vaaltje bij IJmuiden
vloog traag omdat zij ruide.
Met pootjes spartelend,
door golven dartelend,
was de weg nog lang naar het zuiden.

Hans Cornelissen, j.h.c.cornelissen@vu.nl

Al 50 jaar zetten we de **BLOEMETJES** BUITEN

**7 DAGEN
PER WEEK
GEOPEND**

Intratuin Heerhugowaard
Zuidpoort 1, 072-5757157
intratuinheerhugowaard.nl

Natuurlijk! Intratuin

Communicatie & Actualiteiten

Van het Bestuur

Bestuurssamenstelling

Helaas heeft ons bestuurslid Jurgen Rotteveel besloten het bestuur te verlaten. Vooral in de zomermaanden had hij door zijn onregelmatige werk te weinig tijd om zich volledig voor de Vogelwerkgroep in te kunnen zetten. We zijn hem veel dank verschuldigd en gaan nog in klein comité afscheid van hem nemen (als bestuurslid).

Nieuwe vrijwilligers

Zoals jullie allen hebben gemerkt heeft het bestuur via de mail een oproep gedaan aan alle leden vrijwilligerstaken op te pakken binnen de vereniging. Tot onze vreugde hebben we daar al flink wat aanmeldingen op gekregen. In de komende periode gaan we nadere contacten leggen met deze leden zodat ze zo snel mogelijk op een voor iedereen prettige manier kunnen worden ingezet. Uiteraard zullen eventuele nieuwe bestuursleden benoemd moeten worden door de algemene ledenvergadering.

Inmiddels is al wel een klankbordgroep Duurzaamheid van start gegaan.

Algemene ledenvergadering 2024

De volgende algemene ledenvergadering is gepland voor **donderdagavond 14 maart 2024** in Buurthuis De Wachter. Noteer deze avond vast in jullie agenda; de agenda en bijbehorende stukken komen later.

Jubileum

Het bestuur kijkt met plezier terug op alle jubileumactiviteiten van afgelopen jaar en op dit moment in het bijzonder op het driedaagse oktoberreisje naar Zeeland. Ondanks het feit dat het tochtje op zee niet door kon gaan door de harde wind was de sfeer uitstekend en werden er leuke waarnemingen gedaan. Wie weet volgen er meer van dit soort reisesjes.

Laptop

Zoals in het vorige nummer vermeld is onze laptop gereviseerd en inmiddels al tweemaal tot volle tevredenheid gebruikt bij de lezingen. Dus komt hier allen van genieten (zie de agenda).

Broedvogels in het stedelijk gebied van Alkmaar

Het is de bedoeling om eind 2024, begin 2025 voor de vijfde keer in 40 jaar een boekje over dit onderwerp uit te geven. Harry Smit is al doende om samen met een aantal leden gegevens hiervoor te verzamelen. Het bestuur onderzoekt momenteel wat ongeveer de kosten zullen zijn, hoe we die zullen dekken, wat de oplage moet zijn enzovoort. Jullie horen hier ongetwijfeld meer van, bijvoorbeeld in de ledenvergadering.

Het Bestuur

Lezingen

De lezingen zijn op **woensdagavond 20.00 uur Buurthuis de Wachter, Oudorperdijkje 65**. Parkeergelegenheid bij Associatie Uitvaartverzorging, Edisonweg 15. Zie ook www.vwg-alkmaar.nl.

KNNV-lezingen (“[KNNV]”) zijn op woensdagen vanaf 20.00 uur in Wijkcentrum Overdie, Van Maerlantstraat 8-10, 1813 BH Alkmaar. Zie alkmaar-denhelder.knnv.nl (Agenda) voor die op zaterdagmiddagen vanaf

13:30 uur in Bezoekerscentrum “De Helderse Vallei”, De Helderse Vallei 9-11, 1783 DA Den Helder.

Januari 10: *Vogelfamilies van Nederland* door Marcel Boer

Waarom is de Staartmees geen familie van de Koolmees? Als je de familie van een vogel kent, is het daarna makkelijker om de soort te benoemen. *Vogelfamilies van Nederland* leert je op een andere manier naar vogels kijken. Dit nieuwe vogelboek vormt een belangrijke aanvulling op bestaande vogelgidsen. Interessant voor beginnende en gevorderde vogelaars.

Vogelfamilies van Nederland beschrijft de Nederlandse vogelsoorten in 62 families. Als je de familie van een vogel kunt benoemen, is het daarna ook makkelijker om de soort te herkennen. Aan de hand van familiekenmerken en unieke soorteigenschappen maakt dit boek je wegwijs in de vogelwereld. Marcel Boer werkte na een opleiding in landbouw en veeteelt in de bio- en levensmiddelenindustrie in Italië, Duitsland en Nederland. Hij is al zijn hele leven een enthousiaste vogelaar en sinds 2003 vogelgids bij bezoekerscentrum “De Poelboerderij” voor Vogelbescherming Nederland in het Wormeren Jisperveld. Als medewerker van de werkgroep Roofvogels en Uilen van de Vogelbeschermingswacht “Zaanstreek” inventariseert en beschermt hij mede de roofvogels en uilen in en rond dit prachtige 2300 ha grote natuurgebied.

Februari 14: *Sri Lanka* door Jan van der Laan

Eind januari-begin februari 2023 bezocht ik Sri Lanka, het voormalige Ceylon. Sri Lanka is een land rijk aan vogelsoorten met c. 450 soorten, waarvan 34 soorten alleen in Sri Lanka voorkomen. Ook is het een plek waar in onze winter soorten overwinteren die in hun broedgebied moeilijk te zien zijn. Hierbij bezochten we vijf plekken: Kithulgala, bekend van de film *Bridge over the River Kwai*, de Horton Plains, een hoogvlakte met specifieke flora en fauna, Yala National Park en Udawalawe National Park, beide savannesreservaten in

Aziatische Olifant.

Foto: Jan van der Laan

het drogere deel van het eiland. We eindigden onze reis in het beroemde Sinharaja National Park, een van de mooiste en rijkste tropische regenwouden van Azië. Sri Lanka is ook een paradijs voor fotografen, de vogels zijn er niet schuw, zoogdieren redelijk algemeen, en vlinders en libellen zijn er ook in alle kleuren en maten. Tijdens deze lezing zal ik zoveel mogelijk vertellen over de vogels die endemisch zijn voor Sri Lanka (waaronder de in 2001 ontdekte Serendib Dwergooruil) en een aantal bijzondere wintergasten.

Maart 14, donderdag! – ALV, gevolgd door Workshop *Veren maken de vogels* door Theo van Lent

Na de ALV is er tijd om weer eens iets anders te doen! Vanavond een korte workshop over vogelveren met Theo Lent. Met een knipoogje noemt Theo zich een plumofiel én hij is (uiteraard) in het bezit van een plumarium.

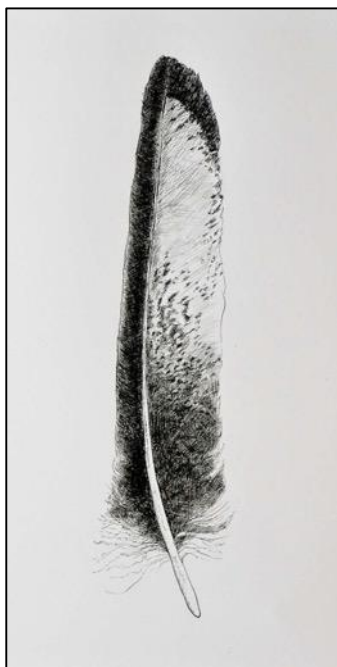
“Vogelliefhebbers kunnen het niet laten om voortdurend op vogels te letten, of er iets te zien is, of te horen. Ik kijk altijd op straat of ik veren zie liggen. In bos en veld ook, zeker als het een prooirest betreft. Je kunt vrij gemakkelijk de soort determineren. Aan de vorm en de grootte zie je of het een slag- of een staartpen is. De staartpen is te herkennen aan het min of meer evenwijdig lopen van de buitenlijnen.”

Maar welke vogel heeft deze staartpen verloren? Theo neemt als oefenmateriaal wat veren mee om hiermee aan de slag te gaan. Heb jij een veer waarvan de ‘eigenaar’ nog niet bekend is? Neem maar mee! Met papier

en een pen of potlood gaan we actief aan de slag.

Volgende datum: 10 april.

Ofra Carmi, o.carmi@quicknet.nl

Staartpen Zeearend.

Illustratie: Theo van Lent

Excursienieuws

Zie www.vwg-alkmaar.nl/agenda voor het laatste nieuws.

Ledenwandelingen worden gehouden op de 1e zondag van de maand, zie www.vwg-alkmaar.nl/activiteiten/excursies voor locaties, regels en aanmelding.

- Er wordt voor de auto's gerekend met een vergoeding van 25 cent per kilometer.
- We raden de bestuurders aan in het bezit te zijn van een inzittendenverzekering.
- Deelname aan de excursies geschiedt volledig op eigen risico van de deelnemer(s).

Januari 27: Friese Waddenkust o.l.v. Hans Cornelissen

Vertrek 07:00 uur vanaf de P&R achter station Alkmaar.

Eindtijd: flexibel.

De Friese Waddenkust heeft in deze maand allerlei leuks voor ons in petto. Vogels zoals strandleeuweriken, sneeuwgorzen en fraters (die wij niet vaak in ons werkgebied zien) zitten in de vrieskou bij de Friezen! Met als grootste mogelijke trofee de velduil! Wie weet worden wij beloond voor ons fanatisme in deze gure tijden!

Februari 18: Amsterdamse Waterleiding Duinen o.l.v. Miranda en Tim Zutt

Vertrek 07:30 uur vanaf de P&R achter station Alkmaar.

Eindtijd: 13:00.

In de AWD is het goed toeven in de winter. Het glasheldere water zit vol met leuke wintergasten, zoals Grote Zaagbek, Brilduiker en Wilde Zwaan. De IJsvogel geniet jaarrond van het uitzicht op de bodem. Ook ter land is het goed toeven. In het bos vinden we veel mezen en spechten, waaronder de Kuifmees en de Kleine Bonte Specht. En als we echt geluk hebben lopen we tegen een Klapekster aan! En natuurlijk de Amsterdamherten...

Maart 23: Zeeland o.l.v. Kees Roselaar

Vertrek 07:00 uur vanaf de P&R achter station Alkmaar.

Eindtijd: laat terug i.v.m. lange reistijd.

We rijden de trekvogels tegemoet tijdens een rondrit langs de Zeeuwse eilanden. Dit levert altijd grote groepen ganzen/zwanen en steltlopers op, maar ook futen, duikers, mogelijk een IJseend, en zeevogels. Een eventuele stop op de Maasvlakte kan weer van alles op leveren in dit jaargetijde. We gaan het zien.

Volgende datums: 27 april, 4 mei, 22 juni.

Aanmelden uiterlijk drie dagen voor aanvang van de excursie (aanmelden bij het vertrekpunt wordt niet gewaardeerd) via de website, of per e-mail bij:

Elias den Otter, eliasdenotter@gmail.com

Leukere waarnemingen september t/m half november 2023

Pierre van der Wielen

BaZ = Bergen aan Zee

HBZ = Hondsbossche Zeewering

NHD = Noord-Hollands Duinreservaat

VHPP = Verenigde Harger- en Pettemerpolder

De periode is deze keer twee weken korter vanwege het schema van de Kleine Alk. Ook komt het mij goed uit wegens een vakantie die eind november start; 🟡.

In deze periode werden ruim 34.000 waarnemingen ingevoerd. Zoals gebruikelijk waren er weer meerdere leuke waarnemingen zoals de eerste Oosterse Zwarte Roodstaart voor de regio; de 14e voor Nederland. Ook leuk waren een Alpengierzwaluw, Raddes Boszanger en een Kleine Vliegenvanger. Tevens was het eindelijk weer eens een redelijk jaar voor zeevogels.

Op 12 en 14 november werd vanaf Bergen aan Zee een langstreckende **IJsduiker** gezien. De tweede vogel werd ook bij Egmond gezien. Er werden

slechts drie langstreckende **Noordse Stormvogels** gemeld en wel op 5 en 14 oktober. Op 13 september was er een spannende claim van een **Grote Pijlstormvogel** langs Camperduin maar de vogel werd door de andere waarnemers slechts matig gezien. De **Kuhls/Scopoli's Pijlstormvogel** op 5 oktober op dezelfde plek werd beter gezien maar deze soorten zijn in het veld alleen onder optimale omstandigheden en liefst ook met foto's op naam te brengen. In dezelfde periode werden er ook elders in het land enkele gemeld en werden rond het VK en Ierland ongebruikelijk grote aantallen gezien met ook meerdere individuen in de Noordzee. Er werden maar liefst 102 waarnemingen van **Grauwe** en 39 van **Noordse Pijlstormvogels** ingevoerd. **Vale Pijlstormvogels** deden het ook aardig met op 9 september een individu dat een tijdje rondhing en ook op 3 en 6 oktober nog een. De laatste kon vanaf Camperduin tot voorbij IJmuiden gevolgd worden op de diverse telposten. Op 28 september vloog er twee keer een **Stormvogeltje** langs Camperduin. Er werden wat meer **Vaal Stormvogeltjes** gezien dan voorgaande jaren maar het was nog lang niet op het oude niveau met in totaal zo'n 16 exemplaren langs de diverse telposten. Het maximum was (slechts) 8 langs Bergen aan Zee.

Op 16 oktober en 4 november vloog er een **Kuifaalscholver** langs Camperduin. **Koereigers** deden het nog steeds goed met een groepje van twaalf in de Mijzen, tot tien in de polders bij Petten en de VHPP, drie in de polders bij

Koereiger, Geestmerambacht, 30 september 2023.

Foto: Rob Struyk

Graft, vier bij Koedijk, zes bij Groet, vijf bij Warmenhuizen, twaalf bij Oterleek, acht bij Burgerbrug en her en der nog wat overvliegende individuen. Natuurlijk is er enige overlap tussen deze groepjes maar als we kijken naar de datums waarop groepen gezien zijn, zaten er op de piek waarschijnlijk minimaal 26 in ons werkgebied. Gaan ze dadelijk de Grote Zilverreiger achterna? Op 1 en 9 september zat er nog een **Purperreiger** in de VHPP. Drie **Wilde Zwanen** vlogen op 12 november over Camperduin. Op 8 oktober vloog er een **Witbuikrotgans** én een **Krooneend** langs Camperduin. Dit voorjaar werd op de plas van het Park van Luna (Heerhugowaard) de eerste **Ringsnaveleend** voor de regio gezien. Op 23 oktober vond dezelfde waarnemer dezelfde vogel weer terug daar. Ook op 25 oktober en 6 november werd de vogel nog kort gezien. Het plasje bij het Uilenbosje in de Eilandspolder is nu niet direct een plek waar je een **IJseend** verwacht. Op 22 oktober zwom er daar toch één. Op 28 oktober vloog er één over de HBZ en even later Camperduin en op 12 november vier langs Bergen aan Zee.

Op 3 september werd een **Zeearend** over Alkmaar 't Rak gezien. De volgende dag vloog er één over de Schoorlse Duinen en 8 oktober vloog er eerst een adulte en later een jonge vogel over de HBZ. Op deze zelfde datum jakkerde een juveniele **Steppekiekendief** door de gehele VHPP. Er werden circa negen **Visarenden** doorgegeven, allemaal langs de kuststrook.

Ringsnaveleend, Park van Luna, 23 oktober 2023.

Foto: Pierre van der Wielen

Een leuke verrassing was het **Porseleinhoen** dat op 9 september in een plasje langs de HBZ liep. Net als in de voorgaande periode deden **Morinelplevieren** het goed. Op 2 september vlogen er twee eerst over de telpost BaZ e.o. De volgende vloog op 9 september over de HBZ waar toevallig net een groep mensen naar een *Draaihals* stond te kijken. Nog steeds op de HBZ werden er ook op 15, 16, 17, 21 en 27 september overvliegende exemplaren gezien, telkens 1 tot 2 stuks. Op de 17e werden er ook nog twee over het NHD gezien en op de 24e één. Op 7 oktober werd er één in de Schermer gezien en de laatste liep op 14 oktober in de Groeterpolder. Deze laatste was nog grotendeels in zomerkleed! **Temmincks Strandlopers** zijn hier altijd schaars. Op 3 september liep er één in De Putten en op 2 oktober vlogen er twee over de HBZ. Tijdens de wat stormachtige periode van eind oktober werden enkele **Rosse Franjepoten** gezien. Op 30 oktober en 4 november telkens één langs Camperduin, op 31 oktober en 3 november langs Bergen aan Zee en de laatste foerageerde op 12 november voor Bergen aan Zee. Op 7, 14, 16 en 24 oktober en 5 november werden langs de kusttelposten langstrekkende **Vorkstaartmeeuwen** gezien. De laatste **Reuzensterms** van het jaar, twee, vlogen op 16 september eerst langs Camperduin en later ook Egmond aan Zee.

Steppekiekendief, VHPP, 8 oktober 2023.

Foto: Pierre van der Wielen

Op 4 en 12 november werd bij Camperduin een langsvliegende **Zwarte Zeekoet** gezien. Op 3 november vloog daar ook een **Papegaaiduiker** langs. De gehele periode verblijf er minimaal drie **Velduilen** op de HBZ. Daarnaast werden er nog enkele overtrekkende exemplaren gezien. In minder dan 10 jaar is de **Vale Gierzwaluw** van uiterst zeldzame dwaalgast (de eerste was pas in 2006!) tot een zeldzame late herfstgast gegaan die bij zuidenwind gewoon te verwachten is. Op 19 oktober werden op de HBZ de eerste twee gezien. Op de 25e hingen er daar drie rond en werden er ook individuen bij Egmond en in het NHD gezien. Wel nog steeds erg zeldzaam is de **Alpengierzwaluw**. Op 23 oktober werd er één over de HBZ gezien. Twee **Bijeneters** werden op 10 september boven Alkmaar gemeld. Op 1 en 2 oktober liep de **Hop** nog in het Starrevlak. Van 1 tot en met 9 september werd verspreid over de HBZ regelmatig een **Draaihals** gezien. Of het nu één mobiele vogel of juist meerdere exemplaren waren, geen idee. Daarnaast werden er op 5 september in Zuidschermmer en 6 en 12 september in het NHD **Draihalzen** gezien.

Er werden circa 18 **Grote** en negen **Duinpiepers** doorgegeven, uiteraard allemaal in de kuststrook. Op 8 oktober werden maar liefst drie **Siberische Boompiepers** doorgegeven. Op 24 oktober liep een **Roodkeelpieper** op de HBZ. Dit jaar zou zomaar weer eens een **Pestvogel**winter kunnen worden. In het noorden van het VK worden enorme aantallen gezien en verspreid over noordelijk Nederland worden vanaf oktober her en der de eerste groepjes gezien. Op 16 oktober vlogen de eerste drie over de Polder L bij Petten. En daarna werden kleine aantallen overvliegende beesten gezien. De eerste pleisterende waren twee vogels in Alkmaar op 4 en 5 november. In het NHD werd op 8, 16 en 23 september telkens één **Sperwergrasmus** gezien. Het was een erg mager jaar voor **Bladkoninkjes**. Bij ons in de regio werden er deze periode circa 20 gezien. Een erg leuke ontdekking was die van een **Raddes Boszanger** op 27 oktober bij Egmond Binnen. Helaas viel die samen met een aanvankelijk nogal spannend ogende vliegenvanger waardoor veel mensen de verkeerde keuze maakten... De eerste **Siberische Tjiftjaf** van het najaar zat op 12 oktober in de Wimmenummerduinen. De volgende werd op 21 oktober op de HBZ gezien en de voorlopig laatste op 5 november in Heiloo. Een jonge **Kleine Vliegenvanger** liet zich van 27 oktober tot en met 31 oktober fraai zien en horen nabij Bergen aan Zee. In een wat saaie woonwijk in Egmond werd op 28 oktober een mooi mannetje van de **Oosterse Zwarte Roodstaart** ontdekt. De vogel bleef tot 5 november en trok veel bekijks. De laatste **Grauwe Klauwier**, een juveniel, zat op 1 september

op het Starrevlak. Een **Klappekster** trok op 18 oktober over de HBZ en op 1 november zat er daar een in de geul. Vanaf 29 oktober verbleef er weer een in de Schoorlse Duinen. Twee **Raven** vlogen op 24 september over de Schoorlse Duinen en op 23 oktober werd er een gemeld uit de Bosmolenpolder.

Op 16 oktober vloog er een **Europese Kanarie** over Camperduin. De volgende dag vloog de volgende over de telpost BaZ. Twee samen vlogen op 28 oktober over de HBZ en de laatste op 12 november over Camperduin. Er werden twee **Ortolanen** gemeld: de eerste op 5 september over het NHD en de tweede op 15 september over Camperduin. Het was een goed najaar voor **Dwerggorzen** met in totaal 8 à 10 stuks, allemaal dicht langs de kust. Slechts één daarvan werd ook aan de grond gezien.

Pierre van der Wielen, jocotoco@hotmail.com

Ogrut 72: Tellen met de vogel-vogel

Hans Cornelissen

Na een drukke werkdag zit ik als vaste forens op de trein Sloterdijk - Alkmaar naar buiten te staren. Ik ben te moe om weer de krant in te duiken, dus waarom niet lekker naar buiten staren op zoek naar leuke vogels? De Bruine Kiekendief is al snel binnen gekopt. Op het moment dat ik me bedenk dat het binnenkort wel weer tijd zal zijn voor het aanleveren van een nieuwe Ogrut, valt mijn oog op een gemengde groep Kieviten en Goudplevieren. In tegenstelling tot de geboorte van een mensenkind – wat dáár allemaal niet aan voorafgaat – is deze Ogrut met die waarneming in één oogopslag geboren. Ogruts beginnen meestal met een combinatie van een observatie en een ‘domme’ vraag. Ik probeer mijn studenten er al jaren van te overtuigen dat domme vragen niet bestaan en altijd het begin kunnen zijn van iets moois. Dus open ik deze Ogrut met de observatie: Goudplevieren en Kieviten zoeken elkaar vaak op. En daarop volgend de misschien niet eens zo domme vraag: Kunnen vogels in het algemeen andere vogelsoorten herkennen? En, zo ja, hoe dan, en hoe nauwkeurig dan?

Ja, als je er even bij stilstaat, is dat bij nader inzien eigenlijk best een veelomvattende vraag. Het is natuurlijk duidelijk, en van groot belang, dat vogels van dezelfde soort elkaar kunnen herkennen, hetzij visueel of op geluid. Anders zou de soort überhaupt nooit kunnen bestaan. En als een soort wel zou bestaan maar getroffen zou worden door een epidemie van geheugenverlies, dan zou hij snel uitgestorven zijn. Maar hoe zit het nu met de herkenning tussen soorten?

Ik geef eerst nog wat voorbeelden om het onderzoeksveld te verkennen. Behalve Goudplevier en Kievit hebben we wel meer van die vaste combinaties die je ziet in open grasland, akker of plas. Denk aan Roodhalsganzen, die je vaak in groepen 'Brandjes' of 'Kollen' ziet, maar bijvoorbeeld zelden in groepen Grauwe Ganzen. Denk ook aan die ene juveniele Roze Spreeuw die een grote groep gewone Spreeuwen opzoekt – met oprechte excuses aan de eigenlijk helemaal niet zo gewone 'gewone' Spreeuwen. Boven het water sluiten eenzame Witwangsterns of Witvleugelsterns zich na het broedseizoen vaak aan bij groepen Zwarte Sterns; om vervolgens gezellig samen de nacht door te brengen op het wad van Balgzand. In het halfopen land weet een vrouw Koekoek feilloos het nest te vinden van de soort waarop zij gespecialiseerd is; om daar vervolgens haar bovenmaatse ei in te droppen. Het slachtoffer kan voor de ene Koekoek steeds een Kleine Karekiet zijn, maar bij een andere individuele Koekoek misschien een Heggenmus. Zo kan ik nog wel even doorgaan, maar wat deze voorbeelden allemaal met elkaar gemeen hebben, is dat de ene soort de andere soort feilloos herkent.

Oké, maar is dat het hele verhaal? Als een Buizerd, tijdens een mooie trekdag, boven Erwins telpost een thermiekbel ziet met al vijf andere roofvogels erin, en er naartoe vliegt om ook van de thermiek te kunnen genieten, weet hij dan dat hij daar een Wespendif, een Buizerd, een juveniele Bruine Kiekendif en twee Torenvalken aantreft? Of herkent hij ze alleen als 'roofvogel algemeen'. Kan diezelfde Buizerd een Zwarte van een 'gewone' Ooievaar onderscheiden in de volgende thermiekbel? Het zal hem niet echt interesseren misschien, zolang de thermiek maar lekker is. Maar toch: weet hij überhaupt dat Zwarte Ooievaar en Ooievaar twee aparte soorten zijn? En weet een Kleine Jager, op jacht boven zee bij Camperduin, of hij zijn vis heeft gestolen van een Noordse Stern of van een Visdief? (Haha, taalverwarring alom weer in Ogrutland: de Kleine Jager is visdief en de Visdief héét alleen visdief.) Oké, de Kleine Jager kent

de sterns niet bij hun officiële soortnaam, maar kan hij ze wel herkennen als twee verschillende soorten?

En hoe zit het met het herkennen van andere soorten op geluid? Gistermorgen vroeg stond ik met K.D. aan de rand van het rietveld aan de Bakkersdam te kijken en luisteren naar de diverse kleine rietvogels. Qua uiterlijk waren het allemaal lbb's – little brown birds. En qua geluid was het al niet veel beter, zo na het broedseizoen. Snor, Rietzanger, Waterrietzanger: allemaal produceerden ze (o.a.) een tamelijk vergelijkbaar Zwartkopachtig tikje; allemaal nét ietsje anders. Maar kan de Snor het tikje van de Rietzanger onderscheiden van dat van de Waterrietzanger, terwijl dat zelfs voor getrainde vogelaars al niet eenvoudig is? Ze herkennen ongetwijfeld wel het tikje van de eigen soort, maar heeft het enig nut voor ze om ook de tikjes van andere soorten te onthouden? Weet een Kauw op de boerderij het verschil tussen een klepperende Ooievaar en een klepperende boer op een carnavalsfeestje? Kan een Kleine Bonte Specht het “kek” van een Middelste onderscheiden van het “kek” van een Grote Bonte Specht? Ik ben bang dat de vogelsoortenherkenningsdoos van Pandora niet meer dicht zal gaan...

Blijf nog even bij me, lezer-VWG-er, want je moet niet denken dat bovenstaande alleen maar een doodlopende oefening is geweest in het weten om te weten, hoe leuk dat soms ook kan zijn. In dit geval heb ik er als vriendendienst meteen een mooie toepassing bij gezocht. Laten we er eens van uitgaan dat een bepaalde soort, bijvoorbeeld een Houtduif, in principe alle vogelsoorten in zijn directe leefgebied in een mum van tijd van elkaar kan onderscheiden op zicht. Dan komt de wetenschapper in mij boven drijven en neem ik een Houtduif mee naar “het vogel-lab”. In dat lab plaats ik, naast elkaar, afbeeldingen van alle vogels die ik bij een SOVON-Weidevogeltelling zou kunnen tegenkomen. Ik laat de Houtduif eerst bij het vertrekpunt een afbeelding zien van bijvoorbeeld een Kievit. Vervolgens leid ik de Houtduif één voor één langs alle afbeeldingen. Ik laat de Houtduif steeds eerst op, en dan achter het plaatje kijken en hij vindt er steeds niks; totdat hij achter het plaatje van de Kievit vijf maiskorrels aantreft. Ik verwissel steeds de afbeeldingen van plek. Na diverse rondes op deze manier, weet de Houtduif meteen feilloos naar de afbeelding van de Kievit te vliegen en de maiskorrels te vinden. Je snapt het trainingsprogramma al. Als de Kievit er eenmaal goed in zit, ga ik met herkenning van de Goudplevier aan de slag...etc. etc. Twee weken later is de Houtduif

opgeleid tot doorgewinterde vogelaar, tot vogelende vogel, tot vogel-vogel dus. Bij de volgende weidevogeltelling laten we de Houtduif het werk doen, als een postduif zonder post, terwijl wij ontspannen achterover leunend aan de koffie zitten. De afbeeldingen van alle te verwachten vogelsoorten staan weer opgesteld, maar nu buiten in het telgebied. We laten de duif steeds los boven het gebied, als een soort slimme, levende drone. Bij terugkomst na verkenning mag hij de afbeelding van de goede soort aanpikken; fluitje van een cent voor hem na twee weken training. Drie keer de Kievit-afbeelding aanpikken betekent drie Kieviten gezien. Na een uur heeft hij alle soorten gehad, met aantal, alvorens hij zijn bordje mais mag leegeten. En ik hoef alleen nog de telresultaten in te voeren en door te sturen. Ik geef toe, de methode heeft nog wat verfijning nodig hier en daar. Maar toch: je bent getuige geweest van de uitvinding van de vogel-vogel. The sky is the limit, letterlijk zelfs in vogelaarsland, want de mogelijke toepassingen van de vogel-vogel zijn ontelbaar. Geen eindeloos getuur meer over zee bij Camperduin of Egmond aan Zee; de speciaal hiervoor opgeleide vogel-jan (van gent) doet het vuile werk voor ons. En hiermee eindigt deze Ogrut, want ik heb nog even werk met opzoeken hoe je patent aanvraagt op een uitvinding.

Hans Cornelissen, j.h.c.cornelissen@vu.nl

Oplissing pagina 33: Grote en Kleine Trap